

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 35 VAN DE MONUMENTENWET 1988

DE BOLLEN, gemeente Oirschot



Aanvulling op de toelichting bij het besluit tot aanwijzing van De Bollen als beschermd dorpsgezicht.

Resultaat gevoerd overleg

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 35 (voorheen 20) van de Monumentenwet zijn de gemeenteraad van Oirschot, Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, de Rijksplanologische Commissie en de Raad voor het Cultuurbeheer gehoord over het voorstel De Bollen aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht. De genoemde instanties hebben alle positief geadviseerd met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing. In verband daarmee zijn in de begrenzing van het aangewezen dorpsgezicht en in de toelichtende tekst geen wijzigingen aangebracht ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel.

Voor het beschermde dorpsgezicht geldt het bestemmingsplan "Buitengebied 1986", vastgesteld door de gemeenteraad van Oirschot op 26 januari 1988, waarin vooruitlopend op de aanwijzing enige beschermende regelingen zijn opgenomen. Dit geldende plan biedt echter nog niet voldoende bescherming aan de historisch-ruimtelijke kwaliteiten waarop de aanwijzing als beschermd dorpsgezicht is gericht. Door het toevoegen van voorschriften ter bescherming van de kenmerkende historische structuur, de bebouingskarakteristiek en de inrichting van de open ruimte kan het bestemmingsplan worden aangevuld tot een beschermend plan conform artikel 36, eerste lid, van de Monumentenwet 1988.

ERRATUM

In verband met de inwerkingtreding van de Monumentenwet 1988 per 1 januari 1989 dient in de plaats van "artikel 20 van de Monumentenwet" gelezen te worden: "artikel 35 van de Monumentenwet 1988". De wijziging "artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening" dient vervangen te worden door "artikel 36, eerste lid, van de Monumentenwet 1988".



DE BOLLEN
gemeente Oirschot

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

DE BOLLEN gemeente Oirschot

Toelichting op het besluit tot aanwijzing van het gehucht de Bollen als beschermd dorpsgezicht.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, nummer 132) met een stippellijn omgrensd gebied.

Publikatie van de **Rijksdienst voor de Monumentenzorg**.

Juni 1987.

Inleiding

Het gehucht De Bollen, een onderdeel van de buurtschap Straten, is gelegen in de gemeente Oirschot, op de zandgronden in midden Brabant. Ofschoon exacte gegevens over het ontstaan van de buurtschap vrijwel ontbreken, mag worden aangenomen dat De Bollen de oudste – wellicht uit de Frankische tijd daterende – kern vormt.

De buurtschap Straten is in de loop van de Middeleeuwen deel gaan uitmaken van een voor Brabant typerend maar tevens tamelijk zeldzaam nederzettingenpatroon, het kransakkerdorp. De Bollen vormt daarin een karakteristiek en gaaf gebleven element.

Evenals in enkele andere Brabantse nederzettingen die zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht, is de oorspronkelijke structuur van het plaatsdorp in De Bollen nog goed herkenbaar. Overwegende dat ook de bebouwing in hoofdzaak van historische waarde is, vormt dat de aanleiding tot het besluit De Bollen aan te wijzen als beschermd dorpsgezicht op grond van artikel 20 van de Monumentenwet.

Allereerst zal hieronder beknopt worden ingegaan op de geschiedenis van de nederzettingen op de Brabantse zandgronden, waarbij de verschillende daarmee samenhangende begrippen in het kort worden verklaard. Vervolgens wordt nader ingegaan op de historische ontwikkeling van De Bollen, alsmede op de thans nog aanwezige historisch-ruimtelijke kwaliteiten.

Ontstaan en ontwikkeling

Algemeen

Het geologische karakter van de Brabantse zandgronden wordt bepaald door de Centrale Slenk, een brede verzakking tussen de breuklijnen Roermond – Oss – Alkmaar en Sittard – Leiden. Deze slenk, waarvan de ondergrond is opgebouwd uit rivierafzettingen van de Maas en de Rijn, is bedekt met dekzanden, die gedurende de laatste ijstijden door de wind zijn afgezet. Vooral in de Centrale Slenk zijn de dekzanden neergelegd in grote, langgerekte ruggen die een zuidwest noordoost oriëntatie hebben. Op de dekzandruggen hebben zich in latere perioden uitgebreide verstuingen voorgedaan.

Oorspronkelijk bezaten de zuidelijke zandgronden een bosvegetatie. Vanaf het Neolithicum, maar vooral in de IJzertijd en de Romeinse tijd werden ten gevolge van menselijke occupatie grote stukken bos gekapt. Op de zo ontstane open ruimten vormde zich bosvegetatie, die later, in de periode van circa 300 tot 600 na Christus, toen de bevolking sterk terugliep, weer plaats maakte voor bos.

Het huidige occupatiepatroon vindt zijn oorsprong in de Franse periode vanaf circa 650 na Christus. Veel van de huidige Brabantse zandnederzettingen zijn in die periode als bosontginning ontstaan. De basis voor deze nederzettingen vormde het gemengde agrarische bedrijf, waarbij de veeteelt voornamelijk als doel had mest voor het bouwland te leveren. In Noord-Bra-

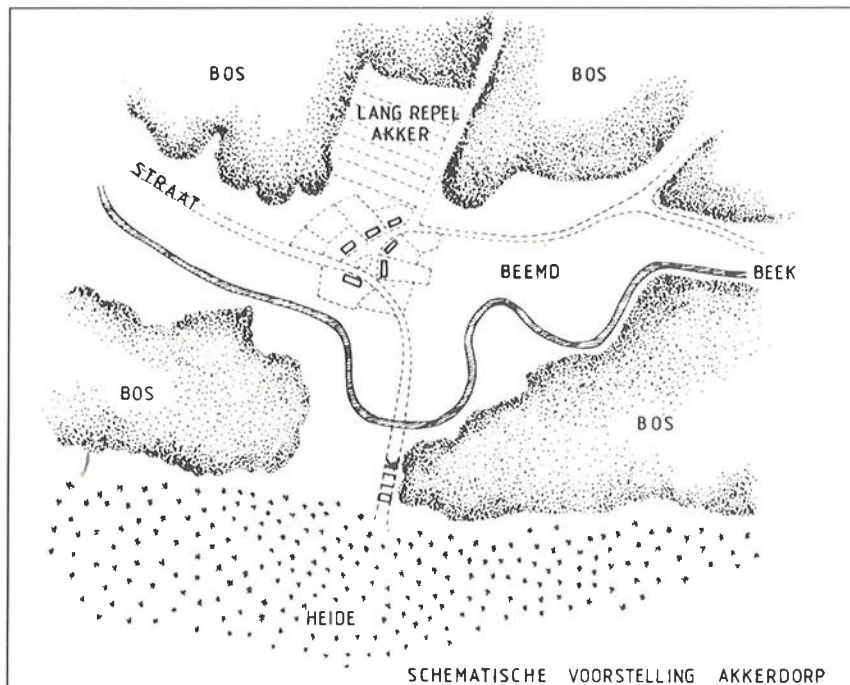
bant heeft dit geleid tot een type nederzetting dat akkerdorp wordt genoemd. De belangrijkste componenten daarvan zijn de plaatse (vergelijkbaar met de Noord-Nederlandse brink en in Brabant ook wel hurk, laar of tip genoemd), met daar omheen kleine blokvormige akkers en de gemeent, gemeenschappelijke woeste gronden, meestal in de vorm van heide.

De nederzetting was meestal in de nabijheid van een beek gelegen, waar ook grasland (beemd) aanwezig was. De plaatse had in de regel de vorm van een driehoekige ruimte, die beplant was met eiken en waar een drenkpoel aanwezig was. Rondom de plaatse waren enkele hoeven gelegen, met de lange gevel langs de straat. De driehoekige vorm lijkt mede op functionele overwegingen gebaseerd te zijn: na het verzamelen van het vee op de plaatse, werd het gedrenkt en vervolgens in een hoek samengedreven, waarna het via een van de uitvalswegen naar de grasgronden werd gedreven.

De drie wegen die de plaatse omzomen, worden, naar gelang de oriëntatie, wel dreef, dijk en straat genoemd. De dreef leidde naar de grasgronden, de dijk liep af naar een doorwaadbare plaats in de beek en de straat liep evenwijdig aan de beek.

De boerderijen bestonden in de eerste ontginningsfase uit een huis, hof en aangelag (kleine bij de boerderij gelegen onregelmatige blokvormige percelen), die samen de boerderijkavel vormden. De vorm wijst op ontginning in een familiale maatschappij, waarbij er geen overheid was die regels oplegde.

In een volgende fase breidde men het akkerdorp uit met wat grotere, in de nabijheid van de boerderijkavel gelegen percelen. Deze hadden eveneens een min of meer rechthoekige vorm. Later werd gezamenlijk een groot stuk voor de akkerbouw geschikt stuk land ontgonnen, veelal wat verder van het dorp op een dekzandduin gelegen. Deze akker werd in min of meer gelijke delen opgedeeld. Als gevolg van de ploegtechniek (met de keerploeg) ontstonden zo lang smalle percelen, de langrepels. De langrepelakker was omgeven door een houtwal ter bescherming tegen stuifzand en vee. De akkers werden bemest met heideplaggen, vermengd met koeien- of schapenmest. Door deze bemestingsvorm kwamen de akkers allengs hoger te liggen. Er wordt in dat verband wel gesproken van bolle akkers. In de Middeleeuwen ontstonden ook andere nederzettingenvormen. Zo kwamen ook kleine, individuele bosontginningen voor, bestaande uit een boerderij en een kleine omwalde akker (de zogenaamde kampen of bogten). Een andere vorm van



individuele ontginning zijn de 'Einzelhöfe'. Op initiatief van adel of kloosters werden, vaak ver van de bestaande kernen verwijderd, grote boerderijen met landbouwgronden gesticht.

In de 15de eeuw komt aan de ontginningen een einde: de meeste daarvoor geschikte bosgrond is ontgonnen of door te intensief gebruik tot heide gedegeneerd. Het dan aanwezige nederzettingenpatroon zal tot ver in de 19de eeuw in hoofdzaak gehandhaafd blijven, waarbij alleen nog uitbreidingen en verdichting plaats vinden. Verdichting van de bestaande kernen werd in de 17de eeuw gestimuleerd door de grote belastingdruk. Aan de welvarende ontwikkeling van de Meijerij van 's-Hertogenbosch kwam tijdens de Tachtigjarige Oorlog een einde. Na de vrede van Munster werd het tegenwoordige Noord-Brabant, samen met Staats Vlaanderen en het Land van Overmaze tot Generaliteitsgebied verklaard. De republiek legde de Generaliteitslanden zware belastingen op, zowel op het akkerland als op het vee. Het gevolg was dat vooral grotere bedrijven opgesplitst werden in verscheidene kleine keuterijen om minder belasting te behoeven betalen.

Daarenboven bracht de economische opleving na circa 1800 een verdere ontginning van heidegronden met zich mee, een proces dat later nog versneld werd toen met de invoering van kunstmest de heidegrond voor de mestproduktie van minder belang werd. Als gevolg van deze ontwikkeling ontstonden in de 19de eeuw in de nabijheid van de nieuwe heide-ontginningen landarbeidersgehuchten.

De mate waarin in de loop van de tijd door bedrijfssplitsingen en individuele ontginningen, uitbreiding en verplaatsing heeft plaatsgevonden, is sterk bepalend geweest voor de 'kompaktheid' van de nederzetting: naast nederzettingen met een zekere komvorming rond de plaatse, zoals De Bollen, kwamen ook nederzettingen met een meer gespreide bebouwing voor. Door de kleinschalige occupatievorm en de grote spreiding van de kernen konden op den duur agglomeratievormen ontstaan. Een voorbeeld daarvan zijn de kransakkerdorpen, waarbij een krans van kleine nederzettingen om een centraal gelegen akkercomplex is gegroepeerd. Het in de 19de eeuw ontstane agrarische cultuurlandschap werd gekenmerkt door een gesloten karakter ten gevolge van de vele houtwallen die de percelen bouwland omgaven (coulissenlandschap) en een betrekkelijk groot aantal kleine dorpen en gehuchten. In de 20ste eeuw zijn de meeste wallen als gevolg van de schaalvergroting in de landbouw verdwenen. Ook de

veranderingen in de bedrijfsvoering, zoals de overgang van het gemengde bedrijf op de veeteelt, hebben een ingrijpende verandering in het landschap met zich mee gebracht.

Vooraf na de Tweede Wereldoorlog hebben vele dorpen een aanzienlijke uitbreiding ondergaan. In veel gevallen herinnert alleen de driehoekige plaatse nog aan de oorspronkelijke dorpsomvang.

De Bollen

De Bollen, een gedeelte van de buurtschap Straten, is gelegen in de gemeente Oirschot in midden Brabant, in het gebied dat in geologische zin behoort tot de Grote Slenk. Het oppervlak wordt gevormd door glaciële dekzandgronden, die over het algemeen in langgerekte ruggen zijn afgezet. Op een dergelijke dekzandgordel is Straten gelegen, nabij de plaats waar de rug wordt doorsneden door een ondiep dal waarin een beekje stroomt, genaamd de Loop.

Het gedeelte van Straten dat De Bollen wordt genoemd is waarschijnlijk de oudste kern van de nederzetting. Het bestaat uit een driehoekig pleintje in het noorden van Straten, waarop de Sint Anthoniuskapel is gelegen. Er omheen ligt enige bebouwing met de daarbij behorende landbouwpercelen. Oorspronkelijk geeft de naam De Bollen een akkercomplex aan dat direct ten zuiden van het pleintje is gelegen. Op de kadastrale minuut (fotobijlage, afb. 1) vinden we de naam terug bij dit complex, terwijl hier in de 18de eeuw perceelsnamen worden aangetroffen als 'De Bollen Bogt' en de 'Bollen Dries'. Wellicht is de naam afkomstig van de aan het begin van de 17de eeuw in Oirschot woonachtige familie De Bollen. Het is echter ook mogelijk dat de naam verwijst naar de ter plaatse aanwezige zogenaamde bolle akkers. De naam Straten verwijst naar een bestrate weg, waaraan de nederzetting was gelegen: zij kan herleid worden tot straat en heem (nederzetting), hetgeen ook blijkt uit oudere naamsvormen, zoals Strathem.

Kerkelijk behoorde Straten tot de parochie Oirschot. Hoewel omliggende parochies zoals Eersel en Waalre al in de 8ste eeuw vermeld worden, dateert de oudst bekende vermelding van de parochie Oirschot uit de 13de eeuw. De kerk was vanaf 1207 gewijd aan de H. Petrus ad Vincula en er was een kapittel aan verbonden. Na een pestepidemie in Oirschot en omgeving werd in 1557 een kapel op het driehoekige pleintje in Straten opgericht, doch tijdens de Reformatie werd deze in 1648 weer afgebroken. Op de fundamenten werd in 1852 het huidige eenvoudige zaalkerkje gebouwd.

In wereldlijk opzicht vormden de huidige gemeenten Oirschot en Best één geheel: de vrije heerlijkheid Oirschot, die behoorde tot het Kwartier Kempenland van de Meijerij van 's-Hertogenbosch.

Zoals bij de meeste Brabantse dorpen het geval was, was ook de heerlijkheid Oirschot in herdgangen (een soort buurtschappen) verdeeld. De tegenwoordige gemeente Best bestond uit drie herdgangen, in Oirschot waren er in 1701 vier: Straten, Spoordonk, de Notel en Kerkhof. In Straten woonden 104 gezinnen, die waren verspreid over enkele kleine gehuchten binnen de buurtschap: Straten, Moleneind, Snepseind en de Looien Hurk.

Over de ruimtelijke ontwikkeling van Straten is nauwelijks of geen bronnenmateriaal bekend. Het oudst bekende kaartbeeld geeft de kadastrale minuut van circa 1830. Op deze kaart treffen we, verspreid over de hiervoor genoemde gehuchten, zeker negen driehoekige pleintjes aan, de een wat meer op een plaatse gelijkend dan de andere. Omstreeks 1830 waren de pleintjes in het bezit van de gemeent, terwijl de opstand eigendom was van de aanwonende boeren. Op een aantal van de pleintjes was een drenkpoel aanwezig.

De plaatse met de kapel in De Bollen lag dicht bij het noord-zuid stromende beekje de Loop. Van de drie wegen die de plaatse omgeven moet dan de huidige straat De Bollen als dreef worden beschouwd. Deze dreef leidde naar de onontgonnen graasgronden ten zuiden van het pleintje en kende daar een verbreding (op de kadastrale minuut Molenstraat geheten). De evenwijdig aan de beek gelegen straat zal de Lopensestraat geweest zijn, terwijl de 'dijk' die de beek kruiste de Stratense dijk moet zijn geweest.

De eerste ontginningsfase van het akkerdorp is zowel op de kadastrale minuut als ook in de huidige situatie nog goed herkenbaar. De akker bij Straten kwam te liggen op de dekzandrug ten westen van de plaatse. Het akkercomplex is genaamd De Heezen, een naam die op begroeiing met laag hout of kreupelhout duidt, dus op een soort bosontginning. Dit laatste is in overeenstemming met de vrij korte, smalle percelen (kortrepels) die op de kadastrale minuut te zien zijn. De tussen de akker en de weg gelegen smalle stroken grond waarop de ploeg gekeerd werd zijn eveneens als aparte percelen op de kadastrale minuut aangegeven.

Hoewel in de 16de en 17de eeuw waarschijnlijk ook in Straten grotere boerderijen zijn opgesplitst, is het beschreven nederzettingenpatroon tot in de 19de eeuw in hoofdzaak gehandhaafd gebleven. De economi-

sche opleving vanaf het begin van de 19de eeuw lijkt zich in Straten tot uitdrukking te komen door een sterke groei van het aantal huizen, hoewel dit ook het gevolg van bedrijfssplitsingen kan zijn geweest. Van circa 90 huizen in 1790, steeg het aantal tot circa 120 huizen in 1810.

Tenslotte zij opgemerkt dat Straten in de loop der tijd deel is gaan uitmaken van een agglomeratie in de vorm van een kransakkerdorp. Dit kransakkerdorp wordt gevormd door de rond het centrale akkercomplex de Heezen gelegen nederzettingen Notel, Helder, Snepseind, De Bollen en Straten. Op de kaart van Kuijper (fotobijlage, afb. 2) is deze tamelijk zeldzame kransakkervorm goed zichtbaar.

Huidig ruimtelijk karakter

De ruimtelijke structuur van De Bollen wordt bepaald door de drie wegen: De Bollen, Stratensedijk en Lopensestraat, die zich bij samenkomen verbreden tot een driehoekige pleinvormige ruimte, de oorspronkelijke plaatse. Centraal in deze begroeide en met bomen omzoomde ruimte staat de kleine Sint Anthoniuskapel, terwijl aan de oost- en westzijde van het pleintje enkele boerderijen zijn gelegen. Aan de zuidkant is alleen terzijde bebouwing gelegen, waardoor aan deze kant een open relatie met het landschap aanwezig is. Voor het overige wordt het landschap door de bebouwing en de begroeiing vrijwel geheel aan het oog onttrokken, hetgeen resulteert in een zekere beslotenheid. Alleen bij de noordelijke uitlopers van het gehucht is eveneens een relatie met het landschap aanwezig, die echter ten gevolge van het met bomenrijen, wallen en hagen kleinschalig geparcelleerde landschap beperkt blijft tot enkele percelen bouw- en weiland.

De agrarische bebouwing, die zich voornamelijk aan de oostzijde van de plaatse langs De Bollen concentreert, bestaat uit boerderijen van het Brabantse langeveltype. Zij staan met de lengte-as evenwijdig aan de weg, daarvan gescheiden door een smalle strook grind, waarop soms enkele bomen staan. Het karakter van de bebouwing is in hoofdzaak 19de-eeuws. De boerderijen bestaan uit één bouwlaag in donkere baksteen en een kap, met de nok evenwijdig aan de weg en gedekt met donkere pannen of met riet. Incidenteel hebben zich enkele recente veranderingen voorgedaan in de vorm van bijgebouwen en een woonhuis. Ofschoon dit laatste afwijkt van de historische bebouwingskarakteristiek, blijft de storende invloed ervan beperkt omdat het enigszins is teruggelegen. Voor het overige is de agrarische functie behouden geble-

ven, hetgeen in sterke mate bijdraagt aan het historische karakter. De oorspronkelijk onverharde wegen zijn van een asfaltverharding voorzien, die evenwel dankzij de geleidelijke overgang van verharding naar berm en de slijtlaag van grind goed past in het historische beeld.

Resumerend kan gesteld worden dat het beschermingsbelang met name gelegen is in behoud van de karakteristieke plaatsestructuur en het karakter van de bebouwing, waarbij de relatie tussen de relatieve beslotenheid van de plaatse en het direct daaraan grenzende landschap eveneens van belang is.

De omgrenzing

Omdat van een duidelijk herkenbare relatie met de overige onderdelen van het kransakkerdorp en met het centraal gelegen akkercomplex de Heezen niet in die mate sprake is dat daarmee bij de omgrenzing van het beschermde dorpsgezicht rekening ware te houden, is de bescherming beperkt tot het gehucht De Bollen en de percelen daar direct omheen.

Aan de oostzijde is de grens betrekkelijk kort achter de bebouwing gelegd. Alleen aan de west- en zuidzijde zijn enkele percelen bouw- en weiland binnen de bescherming betrokken, voor zover er van een directe visuele relatie sprake is. Bij het beloop van de omgrenzing is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij bestaande perceelgrenzen.

Rechtsgevolg van de bescherming

Ter effectuering van de bescherming van het dorpsgezicht, moet ingevolge artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bestemmingsplan worden vastgesteld of herzien. De toelichting op de aanwijzing als beschermd dorpsgezicht kan daarbij wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen.

Doel van de aanwijzing is de karakteristieke met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als een zwaarwegend belang bij verdere ontwikkelingen binnen het aangewezen gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te geven voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Geraadpleegde literatuur:

Aa, A.J. van der
Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden. dl. 10. Gorinchem, 1847.

Akker, A.W.
Geïllustreerde Gids voor Oirschot en Omgeving. Oirschot, 1919.

Akker, W.L. van den
Oirschot-Best 806-1945. Barneveld, 1947.

Blok, D.P.
De Franken in Nederland. 3e druk. Haarlem, 1979.

Bogmans, P.W.G.; Van Esch, A.E.M.; Hobbelen, W.; Van Kempen, C.J. e.a.
Oirschot in oude ansichten. Zaltbommel, 1971.

Bosch, J. van de
'Oude Toponymica'. Campinia 2 nr. 6 (1972) 70.

Gans, W. de en Schoute J.F.Th.
Fysisch-Geografische regio's van Nederland. Syllabus Vrije Universiteit Amsterdam, Instituut voor de Aardwetenschappen, 1977.

Kakebeeke, A.D.
'De Franken' in H. Mandos en A.D. Kakebeeke. De acht zaligheden: oude kern van de Kempen 301-312. Oisterwijk, 1971.

Kakebeeke, A.D.
Aspecten van het ontstaan en de ontwikkelingsgeschiedenis van het cultuurlandschap en enkele nederzettingvormen in de agglomeratie Eindhoven. Gem. Archief Eindhoven, 1974.

Kakebeeke, A.D.
'Reconstructie van de agrarisch-ambtelijke situatie onzer dorpen uit de kadastrale bescheiden van S&+S' 1830. 'Brabantse Heem 19 (1967) 5-18.

Kappelhof, A.C.
'Het Brabantse zanddorp'. Brabants Heem 30 (1978) 125-139.

Meulen, A. van de
'Geneologica'. Campinia 7 (1978) nr. 28 153.

Riel - een Kempisch gehucht. Dienst R.O. en V.K. gem. Eindhoven (werkgroep Riel), 1979.

Smulders, F.W.
'Dorp, parochie, gemeent, gericht'. Brabants Heem 7 (1955) 2-7.

Steegh, A.W.
'Dorpen in Brabant' in: J.C.T. van Laarhoven, Dorpen in Brabant 4-30. 's-Hertogenbosch, 1978.

Tirion, I.
Tegenwoordige Staat der Vereenigde Nederlanden. dl. 2. Amsterdam, 1741.

Zom, A.C.M.
'Oirschotse leengoederen (Oirschot
en Best)'. Campinia 4, (1974), nr. 14,
76-78.

Colofon:

Uitgave van de Rijksdienst voor de
Monumentenzorg, Zeist.

Historisch-geografisch onderzoek:
Drs. J.J. de Haas, Breda.

Stedebouwkundig onderzoek:
Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
Zeist.

Foto's:
Dienst van het Kadaster en de
Openbare Registers, Apeldoorn (afb.
1);
Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
Zeist (afb. 2, 3);
Topografische Dienst, Emmen
(omslag).

Kaart:
Studio Ineke van der Burg, Bilthoven;
Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
Zeist.

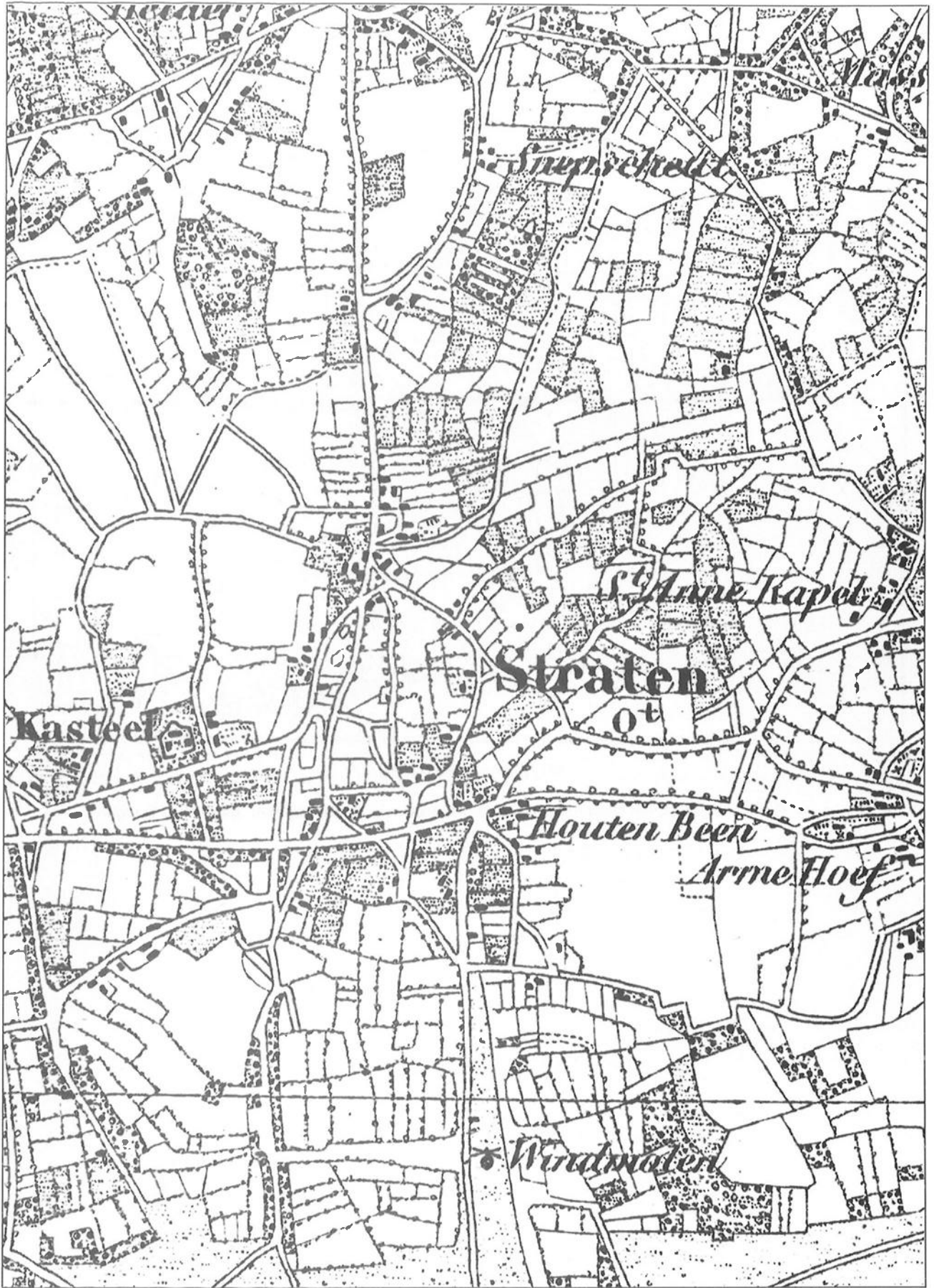
Verkoopprijs f 10,-.
Deze publikatie is schriftelijk of
telefonisch te bestellen bij het
Distributiecentrum DOP
Postbus 20014
2500 EA's-Gravenhage.
Telefoon* 070-78 98 80.
Onder vermelding van bestelnummer
of ISBN 90 346 1159 0.

Druk:
Staatsdrukkerij, 's-Gravenhage.

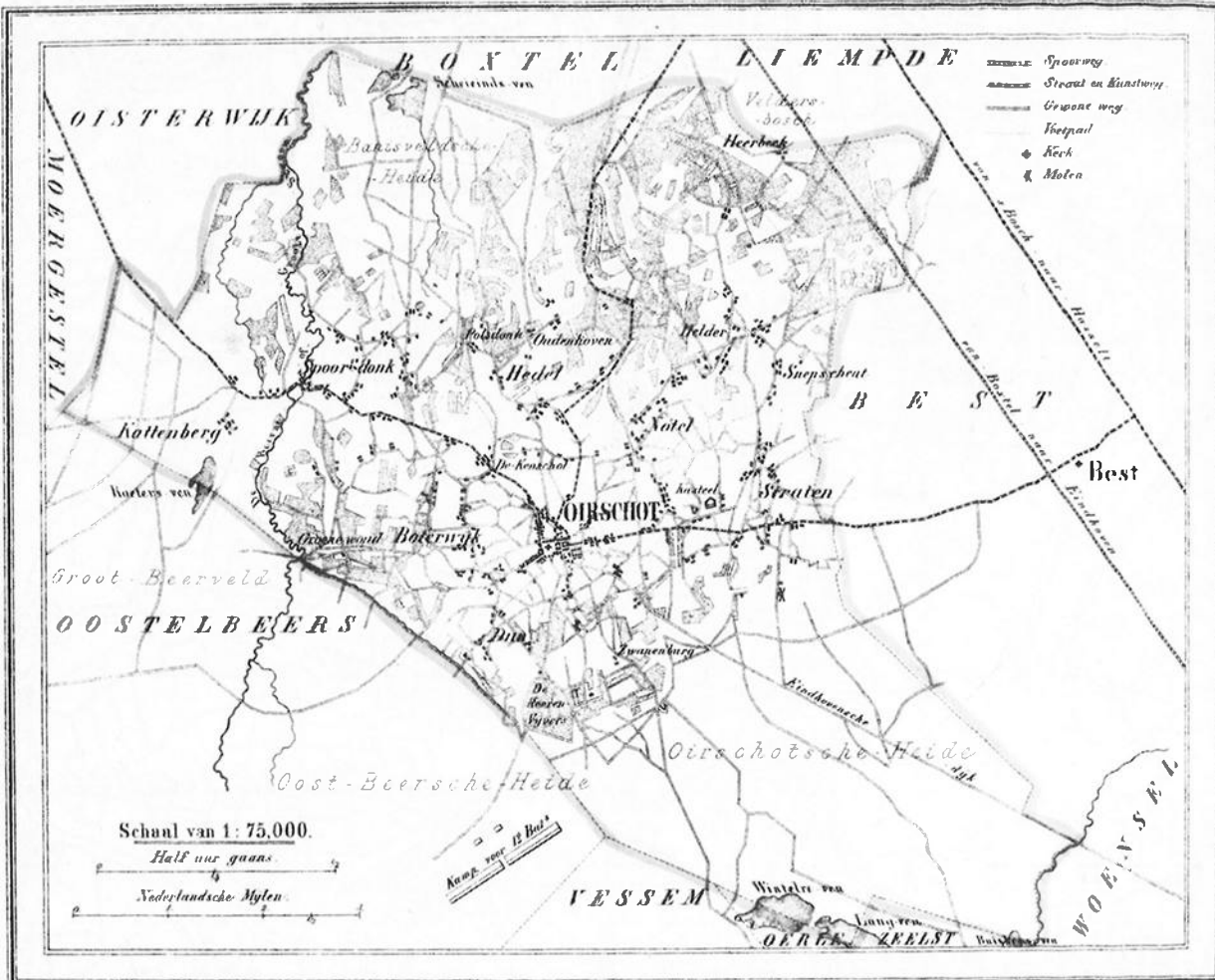
Fotobijlage



Afb. 1. Kadastraal Minuutplan gemeente Oirschot, 1830, fragment.



Afb. 2. Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, 1973 (facsimile herdruk van 1840), blad 51, fragment.



Getekend door J. Kuyper.

6027 Bunders. 4000 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden